

Лонська Л.М. Особливості формування комунікативної готовності дітей старшого дошкільного віку до навчання в школі // Впровадження сучасних технологій в процесі забезпечення якісної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти: збірник наукових праць / за заг. ред. Л.В. Зданевич, Л.С. Пісоцької, Н.М. Миськової, Л.О. Онофрійчук. Хмельницький : ХГПА, 2021. С. 147–151.

Лонська Людмила Миколаївна,

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта

Науковий керівник:

Коновальчук Іван Іванович,

доктор педагогічних наук,
завідувач кафедри дошкільної освіти та педагогічних інновацій
Житомирський державний університет імені Івана Франка

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ ГОТОВНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО НАВЧАННЯ В ШКОЛІ

У Базовому компоненті дошкільної освіти (редакція 2021) акцентується увага на необхідності забезпечення наступності та перспективи розвитку дитини в системі дошкільної та початкової освіти [1]. Це актуалізує в теорії та практиці дошкільної освіти дослідження проблем підготовки дітей до школи. Комунікативна готовність є однією з основних умов успішного входження дитини в світ шкільного життя, її адаптації до нової соціальної ситуації розвитку, оволодіння новими способами діяльності, налагодженню взаємостосунків з однокласниками.

Теоретичні та методичні засади формування в дітей старшого дошкільного віку комунікативної готовності до школи розкриті в працях Л. Артемової, А. Богуш, Н. Бібік, М. Вашуленка, Л. Виготського, А. Запорожця, О. Кононко, Т. Піроженко, Л. Калмикової, Н. Лисенко, Т. Пантюк, Т. Поніманської та ін.. Науковці наголошують на важливості цілеспрямованої підготовки дітей до школи, щоб забезпечити комфортний перехід ними до нового освітнього середовища, зміни соціальної ролі, освоєння нових видів діяльності, враховуючи особливості їх вікового розвитку як на етапі дошкільного дитинства так і на початку навчання в школі. Незважаючи на досить всебічне висвітлення у наукових дослідженнях цих питань, певні аспекти процесу формування в дітей старшого дошкільного віку комунікативної готовності до школи потребують окремого висвітлення.

Мета підготовки дітей до школи полягає у формуванні в них комплексу якостей, які необхідні щоб успішно подолати можливі ризики при переході із системи дошкільної освіти до системи шкільного навчання. Готовність до навчання у школі Т. Поніманська розглядає як інтегративну характеристику психічного розвитку дитини, яка охоплює компоненти, що забезпечують її успішну адаптацію до умов і вимог школи. Цей феномен постає як загальна (психологічна) і спеціальна готовність до навчання у школі, в якій розкриваються рівні розвитку тих психологічних якостей, що найбільше сприяють нормальному входженню у шкільне життя, формуванню навчальної діяльності [5, с. 74]. Така готовність є результатом соціальної зрілості дитини й обумовлює її поступову інтеграцію у шкільне життя. Значною мірою цей процес залежить від сформованості в дитини особистісних комунікативних якостей та умінь спілкуватися, взаємодіяти з іншими дітьми та вчителем.

На основі узагальнення різних підходів ми визначаємо поняття «комунікативна готовність дитини до навчання в школі» як достатній рівень сформованості в неї необхідних особистісних якостей, засвоєння засобів

діалогічного й монологічного мовлення, індивідуального досвіду спілкування, цілісність яких забезпечує взаємодію дитини з однолітками та дорослими в новій системі соціальних відносин у різних ситуаціях шкільного навчання.

У структурі комунікативної готовності дітей до школи виділяють взаємопов'язані компоненти: емоційний, мовленнєвий, поведінковий, які формуються й проявляються комплексно. Зміст комунікативної готовності дітей до школи включає: емоційну стабільність, ініціативність, позитивний настрій, вміння доцільно застосовувати мовні та немовні засоби в різних ситуаціях спілкування, практичне використання набутого досвіду комунікації у взаємодії з однолітками та дорослими.

Педагоги відзначають, що однією з важливих складових комунікативної готовності дитини до школи є вміння будувати емоційно позитивні стосунки з однолітками, здатність до емпатії, співпереживання, довільної регуляції свого емоційного стану, адекватного сприйняття й реагування на слова й дії інших. У школі в дитини має знайомитися з однокласниками, знаходити нових друзів, ділитися з ними своїми думками, почуттями. Позитивні враження, гарний настрій від спілкування з однокласниками й вчителями впливають на самооцінку дитини, її впевненість у собі, ставлення до інших та її благополуччя в цілому. Від характеру міжособистісних відносин залежить соціальний статус дитини в класі, рівень її емоційного комфорту. Недостатня сформованість в дітей емоційної готовності до міжособистісної взаємодії може призводити до виникнення конфліктних ситуацій, негативних переживань, замкнутості в собі. Особливості емоційного сприймання дитиною нових ситуацій, її реагування на певний вид діяльності, переживання дитини від побаченого впливають на бажання відвідувати школу. В емоційному аспекті дитина комунікативно готова до навчання в школі, якщо вона вміє радіти, співчувати, підтримувати, адекватно реагувати на почуття і дії оточуючих людей, комфортно відчуває себе в новому колективі.

Формування комунікативної готовності до школи в дітей старшого дошкільного віку відбувається в діалектичній єдності розвитку мови та умінь спілкуватися. І. Коновальчук наголошує, що основою формування комунікативної готовності дитини до систематичного шкільного навчання є відповідний старшому дошкільному віку рівень розвитку мови. Цілісно така готовність виражається в спроможності дитини самостійно й адекватно орієнтуватися різних ситуаціях спілкування, проявляти ініціативність та застосовувати мовні й немовні засоби в навчальній, ігровій, дозвіллєвій та інших видах діяльності [4, с. 98]. У мовленнєвому аспекті комунікативна готовність до школи проявляється у можливостях дитини взаємодіяти з іншими в навчальній та позанавчальній діяльності. Комунікативна готовність А. Богуш розглядається в аспекті комплексного застосовування дитиною мовних і немовних засобів (міміка, жести, рухи) з метою комунікації [2, с. 58]. Це забезпечується достатнім відповідно до старшого дошкільного віку рівнем сформованості в дитини активного словника, правильних звуко та слововимови, умінь доцільного вживання у спілкуванні та навчальній діяльності засобів діалогічної та монологічної мови. У контексті поведінки комунікативна готовність визначається здатністю дитини до практичного використання всіх засобів мови з метою комунікації, сформованістю умінь і навичок спілкування в різних ситуаціях шкільного життя. А. Богуш зазначає, що комунікативна підготовка дітей до школи передбачає оволодіння ними практичними мовленнєвими навичками, вдосконалення комунікативних форм і функцій мовленнєвої дійсності, формування її усвідомлення [2, с. 54].

Процес навчання у школі в основному має колективний характер, тому обов'язково передбачає співпрацю всіх його суб'єктів. Сформованість поведінкової складової комунікативної готовності дитини до школи проявляється в умінні налагоджувати свої взаємовідносини з іншими людьми під час спілкування. Ці уміння успішно формуються тоді, коли дитина в закладі дошкільної освіти бере активну участь у спільній діяльності, постійно спілкується зі своїми однолітками. Готовність дитини до взаємодії у

колективній діяльності забезпечується уміннями формулювати та передавати свої думки, розуміти інших, самостійно ставити мету комунікації, правильно підбирати та використовувати засоби спілкування.

Формування в дітей комунікативної готовності до школи ефективно відбувається в умовах активної взаємодії з іншими. Така взаємодія потребує постійного емоційного-сприятливого фону та підкріплення й організації актуальної та цікавої для дітей діяльності. Позитивний настрій, який створює і підтримує вихователь у процесі міжособистісного спілкування дітей, сприяє їх емоційній стабільності та саморефлексії. На думку Л. Калмикової, вихователь має наблизити умови навчання мовлення до природних умов спілкування, ввести дітей у мовленнєву ситуацію і навчити їх орієнтуватися в ній; чітко уявляти собі співрозмовника, основну мету спілкування (навчити дітей аналізувати мотиви спілкування, для чого створюється це висловлювання) й умови спілкування (для кого створюється) [3, с. 156]. Тому вихователь має створювати різноманітні ситуації активного спілкування між дітьми для набуття ними індивідуального досвіду міжособистісної взаємодії. Засвоєння нових засобів спілкування дає можливість дитині свідомо будувати взаємовідносини з оточуючими людьми, що є необхідною умовою успішного навчання в школі.

Отже, комунікативна готовність – це цілісна система емоційних, мовленнєвих і поведінкових якостей дитини, які формуються комплексно. Ефективність формування комунікативної готовності дітей до школи забезпечується організацією таких форм ігрової, мовленнєвої, художньо-творчої, навчальної діяльності, які забезпечують реалізацію потреб старших дошкільників у спілкуванні з однолітками та дорослими, прояву почуттів, пізнавальної активності, самостійності, підтримці впевненості в собі, формуванні адекватної самооцінки.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція 2021). URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/nakaz-33-bazovyykomponent-doshk-osv.pdf>
2. Богуш А. М. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови: Підручник / А. М. Богуш, Н. В. Гавриш. К. : Видавничий дім “Слово”, 2011. 704 с.
3. Калмикова Л. О. Розвиток мовлення дітей старшого дошкільного віку: [монографія]. К. : Вид-во «ПП Медведєв», 2007. 304 с.
4. Коновальчук І. І. Педагогічна майстерність вихователя дошкільного закладу освіти у формуванні комунікативної готовності дітей до школи // Андрогогічний вісник : Наук. електрон. журнал. Вип. 8. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2017. С. 95–102.
5. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка . К. : Академія, 2006. 456 с.